

Obseg in vrste mladinske delinkvence na Poljskem*

Alenka Šelih

Na vprašanje o tem, kakšni so obseg in vrste kriminalitete na nekem območju, je težko odgovoriti, če skušamo prikazati vsaj kolikor toliko natančno podobo in dati odgovor, ki bo vsaj do neke mere realen in pravičen.

Pri analizi omenjenega vprašanja bi bilo treba upoštevati vrsto vzrokov in okoliščin, ki so vplivali ali še vplivajo na ta pojav. Podati takšno analizo je zlasti še znatno težje, če skušamo z njo prikazati podobo delinkvence — ali mladinske delinkvence — v kakšni državi, kjer so nam razmere manj znane kot doma in je zato možnost, da nepravilno ocenjujemo, večja.

Zdi se mi, da je treba pri oceni mladinske delinkvence na Poljskem poprej poudariti nekaj splošnih razmer in značilnosti, ki so gotovo zelo vplivale na razvoj tega pojava samega, prav tako pa tudi na različne oblike boja zoper njega.

Poljska je med vsemi evropskimi državami tista, kjer je vojna trajala najdlje in je zahtevala silne človeške in materialne žrtve. Temu se pridružuje še dejstvo, da je Poljska med vsemi evropskimi državami po letu 1945 najbolj spremenila meje: dobila je industrijsko zelo razvite zahodne pokrajine, kjer je bilo treba naseliti okrog 10 000 000 ljudi, izgubila pa je precejšen del agrarnih vzhodnih pokrajin in morala sprejeti emigrante iz teh okolišev. Za narod, ki je štel okrog 30 000 000 ljudi, je to pomenilo izredno dinamično migracijsko gibanje, za posameznike pa seveda popolno spremembo okolja, presaditev v nove razmere, skratka hipno in nasilno pretrganje življenjskega toka in vseh dotedanjih življenjskih navad. Zato nas ne

* Članek je del primerjalne študije o položaju mladoletnih delinkventov na Poljskem in v Jugoslaviji, ki jo je pripravil inštitut za kriminologijo, financirala pa sta jo univerza v Ljubljani in sklad Borisa Kidriča. Članek je deloma prirejen, primerjalne zaključke pa sta sestavila na podlagi skupnega materiala dr. Skaberne in avtorica.

more presenečati, da je tako močan družbeni proces odseval tudi v negativnih pojavih, med drugim tudi zelo izrazito pri vprašanih, ki se nanašajo na probleme mladinske delinkvence.

Kot najsplošnejšo trditev je v tej zvezi mogoče postaviti, da je kriminaliteta mladoletnikov na Poljskem resen problem, katerega obseg postaja vedno bolj zaskrbljujoč. V zadnjih letih (1960—1962) je za razvoj mladinske delinkvence na Poljskem značilno predvsem tole:

— naraščanje kaznivih dejanj mladoletnikov v starosti od 10 do 14 let (leta 1961 so njihova dejanja predstavljala 49,2 % vseh mladinskih zadev na sodiščih);

— naraščanje kaznivih dejanj, storjenih v skupini (65 % mladoletnikov je leta 1961 storilo kazniva dejanja v skupini);

— naraščanje povratništva;

— način izvrševanja kaznivih dejanj se je spremenil (kazniva dejanja zoper premoženje spremljajo pogosto pojavi huliganstva).¹

Podatki, s katerimi razpolagamo (to so podatki sodne statistike), kažejo vse tiste hibe, kot jih imajo taki podatki drugod: odkrivajo namreč samo en del problema in domnevamo lahko, da je neodkritih dejanj in storilcev še precej. Poleg tega seveda niso upoštevani podatki o prekrških, ki se rešujejo po upravnokazenski poti in znašajo nekaj deset primerov letno. Ta dejanja so pogosto izrazito huliganske narave.² Podatki sodne statistike o kriminaliteti mladoletnikov za vso Poljsko kažejo za leta 1957 do 1960 naslednjo podobo:

¹ Primerjaj Maria Regent — Lechowicz, Kierunki pracy i zadania w roku 1963, Biuletyn sądownictwa dla nieletnich, 1963/1, str. 5.

² Primerjaj Halina Zabrodzka, Suradnja suca za maloljetnike sa gradjanskim milicijom, Izbor 1963/1, str. 15.

³ Povzeto po dr. Jerzy Jasiński, Kształtowanie się przestępczości nieletnich w Polsce w latach 1951—1960 w świetle statystyki sądowej, Archiwum kryminologii, zv. II, Warszawa, str. 33.

Tabela 1: Mladoletniki glede na odločitev mladinskih sodišč v letih 1957 do 1960³

Leto	Skupaj		Odločbe sodišča v odstotkih			
	N	%	ustavitve	oprostitve	obsodbe	drugi načini
1957	25 110	100	27,1	6,2	57,4	9,3
1958	27 445	100	25,4	6,4	60,7	7,5
1959	33 709	100	29,5	6,0	56,9	7,6
1960	38 072	100	30,6	6,6	56,1	6,7

(Leta 1961 je skupno število mladoletnikov, ki so bili v postopku pred mladinskim sodiščem, znašalo 46 648.)

Glede podatkov v tabeli je treba pripomniti, da gre za približna števila. Avtor je namreč izločil neko število primerov, ki se v sodni statistiki ponavljajo dvakrat in zato povečujejo število mladoletnikov, obravnavanih na sodiščih. Podatki se nanašajo na dobo štirih let, ko je bila sodna statistika že bolj ali manj enotno urejena. Podatke za mladoletnike od dopolnjenega 10. do 17. leta starosti so začeli zbirati šele po letu 1954, ko je ministrstvo za pravosodje izdalo uredbo o tem, naj sodišča za mladoletnike obravnavajo v kazenskih zadevah samo mladoletnike v tej starosti (in ne tudi mlajših, kot so to delali pred tem). V letu 1956 pa je na podatke

sodne statistike močno vplival zakon o amnestiji iz tega leta.

Sodišča za mladoletnike so, kot vidimo, precej pogosto ustavila kazenski pregon v fazi pripravljalnega postopka. Takšna ustavitve je možna, če sodnik meni, da bi izrek vzgojnega ali poboljševalnega ukrepa ne bil smotrni. Pri primerih, ki se končajo na »drug način«, gre predvsem za takšne primere, kjer sodišče za mladoletnike ni bilo pristojno.

V rubriko »obsojeni mladoletniki« so zajeti tisti, ki so jim bili izrečeni vzgojni ali poboljševalni ukrepi, prav tako pa tudi tisti, ki so bili obsojeni na kazni (v primerih, ko so dejanje storili kot mladoletniki, obsojeni pa so bili po končanem 17. letu starosti).

Podobno sliko kot gornja tabela kažejo tudi naslednji podatki:

Tabela 2: Mladoletniki v starosti 10—16 let, obsojeni v letih 1957—1960⁹

Leto	Obsojeni mladoletniki 10—16 let		Obsojeni mladoletniki na 1000 mladoletnikov med prebivalstvom	
	število	indeks	število	indeks
1957	15 019	100,0	4,9	100,0
1958	16 821	112,0	5,3	108,2
1959	19 730	131,4	5,7	116,3
1960	20 520	136,7	5,6	114,3

Kot je mogoče razbrati iz tabele, število obsojenih mladoletnikov stalno raste — in je naraščalo tudi v letih 1961 in 1962.⁵ Pri ocenjevanju tega naraščanja pa moramo biti dokaj previdni. Dejstvo je namreč, da je populacija, iz katere so prihajali mladoletniki 1951. leta, štela na Poljskem približno 3 000 000, danes pa okrog 3 600 000. Vendar kaže kriminalitetno število ne glede na to povečanje, da gre razvoj na Poljskem po podobnih poteh, kot v večini drugih držav. Da je temu tako, dokazuje tudi mnogo večja publiciteta, ki jo je deležen problem mladinske delinkvence v radiu, v televiziji in v dnevnem tisku.⁶

Pri oceni števila obsojenih mladoletnikov je treba upoštevati tudi, da se število mladoletnikov v celotnem prebivalstvu stalno veča

⁴ Podatki v tabeli so izračunani po podatkih J. Jasińskiego »Dynamika przestępczości nieletnich w Polsce w latach 1951—1960«, Problemy kryminalistiki, 1962, št. 37—38, str. 343 in po podatkih istega avtorja v nav. d., str. 98. Pod izraz »obsojeni« smo zaradi poenostavitve zajeli mladoletnike, ki so jim bili izrečeni vzgojni ukrepi in kazni.

⁵ Primerjaj Halina Zabrodzka, Suradnja suca..., str. 15.

⁶ Poljska televizija je na primer leta 1963 organizirala cikel oddaj, posvečenih temu problemu.

(naravni prirastek je bil namreč v letih po vojni izredno visok), vendar ceni J. Jasiński, da bi moglo biti leta 1965 obsojenih okrog 26 000 mladoletnih delinkventov, kar je 28 % več kot leta 1960. To pa je — čeprav gre samo za oceno — gotovo znak, da je treba temu vprašanju posvetiti več pozornosti.⁷

Podatki, ki smo jih navajali, imajo kot splošni poljski podatki samo vrednost določenih povprečij in še zdaleč ne odkrivajo aglomeracije delinkvence v posameznih vojvodstvih (okrožjih), kar je za mladinsko delinkvenco v tej državi zaradi razlogov, ki smo jih navedli, zlasti zanimivo. Kot lahko pričakujemo, je mladinska delinkvenca najvišja v vojvodstvih, kjer je bila migracija prebivalstva največja (zahodne pokrajine, Gdansk), in v vojvodstvih, ki obsegajo mesta, ki so se po vojni zlasti hitro urbanizirala in industrializirala (Varšava, Lodz).

Struktura delinkvence mladoletnikov na Poljskem kaže v glavnem tiste značilnosti, ki jih teoretiki in raziskovalci označujejo za tipične v večini dežel.

Velika večina mladoletnikov (80—88 %) je izvrševala kazniva dejanja bodisi zoper družbeno bodisi zoper zasebno premoženje.

⁷ J. Jasiński, nav. d., I., str. 141.

⁸ Povzeto po J. Jasiński, nav. d., I., str. 98.

Tabela 3: Struktura delinkvence mladoletnih, obsojenih v letih 1957—1960⁸

Obsojeni mladoletniki za k. d.	1957		1958		1959		1960	
	N	%	N	%	N	%	N	%
skupaj	15 019	100,0	16 821	100,0	19 730	100,0	20 520	100,0
proti zaseb. premoženju	7 202	48,0	8 594	51,1	10 150	51,5	10 329	50,4
proti druž. premoženju	5 733	38,1	5 896	35,0	6 995	35,4	7 743	37,7
zoper življenje in telo	909	6,1	945	5,6	1 059	5,4	1 038	5,1
ostala kazniva dejanja	75		386		1 526		1 410	

Kazniva dejanja zoper družbeno premoženje so na Poljskem zajeta v posebnem zakonu iz leta 1959; podatki gornje tabele pa obsegajo tudi kazniva dejanja po kazenskem zakoniku, če so bila storjena zoper družbeno premoženje. Med kaznivimi dejanji zoper zasebno premoženje so bile tatvine v vseh letih najpogostejše. Med kaznivimi dejanji zoper družbeno premoženje pa je bila najpogostejša tako imenovana prilastitev, ki bi jo lahko označili za pendant tatvine. Naslednja, najmočnejša skupina so kazniva dejanja zoper življenje in telo. Med njimi so bile najpogostnejše lahke telesne poškodbe, vendar pa je bilo tudi 15 % do 24 % storilcev, ki so odgovarjali za hude telesne poškodbe, 11 % do 18 % pa za sodelovanje pri uboju.⁹

⁹ Primerjaj J. Jasiński, nav. d., I., str. 101. Pripomniti je treba, da poznajo poljski predpisi dve obliki uboja v smislu člena 135 KZ: uboj in umor, kakor ju je predvideval tudi predvojni kazenski zakonik Jugoslavije. Podatki se nanašajo na kaznivo dejanje uboja.

Glede razlike v strukturi delinkvence med mladoletniki v mestu in na vasi poudarja Jasiński v svoji obširni študiji, da izvršujejo mladoletniki na vasi več kaznivih dejanj zoper življenje in telo ter zoper moralo in več kaznivih dejanj povzročitve splošne nevarnosti (požig)¹⁰. Razlike, ki se nanašajo na delinkvenco fantov in deklet, so precej neizrazite in statistično niso značilne.

Okoliščina, ki je pri strukturi delinkvence in mladoletniške delinkvence še posebej pomembna, je način izvrševanja kaznivih dejanj glede na to, ali izvršujejo mladoletniki kazniva dejanja posamično ali v skupini. Sodna statistika po navadi zajema ta podatek, vendar Jasiński poudarja, da sodišča ne izvedo ničesar o tem, ali pripada mladoletnik kakšni delinkventni skupini ali ne.¹¹ Zato imajo podatki sodne statistike le

¹⁰ Primerjaj J. Jasiński, nav. d., I., str. 109.

¹¹ Primerjaj Jasiński, nav. d., I., str. 119 do 120, 123.

¹² Povzeto po J. Jasiński, nav. d., I., str. 122.

Tabela 4: Obsojeni mladoletniki v letih 1957 do 1960 glede na število udeležencev¹²

		1957	1958	1959	1960
obsojeni mladoletniki skupaj	N	15 019	16 821	19 730	20 520
	%	100	100	100	100
brez udeležencev	N	5768	6782	7689	7830
	%	38,4	40,3	39,0	38,2
z 1 udeležencem	N	3578	3800	4767	4792
	%	23,8	22,6	24,1	23,3
v skupini:	N	5673	6239	7274	7898
	%	37,8	37,1	36,9	38,5
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
— 3 osebe	N	2467	2804	3254	3463
	%	43,5	45,0	44,8	43,9
— 4 osebe	N	1292	1524	1777	1898
	%	22,8	24,4	24,4	24,0
— 5—6 oseb	N	1219	1219	1470	1462
	%	21,5	19,5	20,2	18,5
— 7 ali več oseb	N	695	692	773	1075
	%	12,2	11,1	10,6	13,6

omejeno vrednost, ker ne morejo odkriti ravno tiste okoliščine, ki je gotovo najbolj zanimiva.

Tabela ločeno obravnava primere, ko je imel mladoletnik enega sotorilca in ko je dejanje storil v skupini treh ali več udeležencev. V taki skupini je izvrševala kazniva dejanja več kot ena tretjina mladoletnikov. Približno 7—9 % teh storilcev pa je dejanje storilo v družbi s polnoletnimi.¹³

V zvezi z značilnostmi, ki se nanašajo na teritorialno razporeditev delinkvence mladoletnikov, je zanimivo še vprašanje, ali so kazniva dejanja, storjena v skupini, bolj pogostna v tistih okoliših, kjer je dinamika te delinkvence večja. Analiza, ki jo je v zvezi s tem izvedel Jasiński, potrjuje to hipotezo

in kaže, da je višji delež delinkvence pogosto tudi v tem pogledu težji.

Končno velja omeniti še nadaljnjo značilnost, namreč to, da so bili mladoletniki, ki so izvrševali kazniva dejanja v skupini, v povprečju mlajši od tistih, ki so jih izvrševali posamično.¹⁴

Zlasti pomembni bi mogli biti za oceno nevarnosti mladinske delinkvence podatki o povratku. Sodna statistika ta podatek sicer zajema, vendar se zanaša pri tem na tako imenovani register prejšnjih kazni, ki pa lahko pokaže le delno podobo — ta pa je po mnenju Jasiškega preveč optimistična, ker kaže samo formalni povratek, to je povratek, ki je zabeležen v kazenskih spisih, je pa seveda ožji od dejanskega povratka.

Tabela 5: Povratek obsojenih mladoletnikov v letih 1957—1960¹⁵

Leto	Mladoletniki skupaj		Prvikrat kaznovani	Že prej kaznovani					
	N	%		skupaj %	%	enkrat	dvakrat	trikrat	štiri in večkrat
1957	15 019	100	85,3	14,7	100	79,6	15,6	3,4	1,4
1958	16 821	100	86,7	13,5	100	81,1	15,6	2,8	0,5
1959	19 730	100	88,2	11,8	100	82,5	13,5	3,4	0,6
1960	20 520	100	86,7	13,3	100	82,5	14,5	2,5	0,4

Če želimo izpopolniti podobo o mladinski delinkvenci in zlasti videti, kakšna je družbena reakcija nanjo, moramo vsaj na grobo označiti tudi strukturo sankcij, ki jih uporabljajo zoper mladoletne delinkvente poljska sodišča. Sodna statistika, katere podatke uporabljamo pri evidentiranju, loči primere, ko obravnavajo mladoletnike mladinska sodišča, in primere, ko jih obravnavajo redna

sodišča. To se dogaja, če je mladoletnik storil kaznivo dejanje skupaj z odraslim pa je sprožil postopek javni tožilec, ali če je v postopku oseba, ki je sicer polnoletna, pa je dejanje storila pred dopolnjenim 17. letom starosti. V tem primeru sodišče takšno polnoletno osebo kaznuje, vendar mora zagroženo kazeno izredno omiliti.

¹³ J. Jasiński, isto, str. 124.

¹⁴ J. Jasiński, nav. d., I., str. 134.

¹⁵ J. Jasiński, nav. d., I., str. 136.

¹⁶ Povzeto po Jasiński, nav. d., I., str. 36.

Tabela 6: Obsojeni mladoletniki v letih 1957 do 1960 glede na izrečene sankcije¹⁶

Izrečene sankcije	1957	1958	1959	1960
mladoletniki skupaj	15 657	18 131	21 033	21 874
mladinska sodišča				
— vzgojno poboljševalni ukrepi	14 339	15 830	18 614	19 573
redna sodišča				
— vzgojno poboljševalni ukrepi	680	991	1 116	947
— kazni	638	1 310	1 303	1 354

Kot smo lahko pričakovali, so vzgojno poboljševalni ukrepi najpogostejši med vsemi sankcijami. Žal jih Jasiński nadrobneje ne

analizira. Če pa se poslužimo za to drugega vira (sicer samo za leto 1958), nam pokaže naslednjo podobo.

Tabela 7: Izrečeni vzgojni in poboljševalni ukrepi v letu 1958 v %¹⁷

Opomin	Nadzor staršev	Nadzor skrbnika	Vzgojni zavod	Poboljševalni zavod – pogojni izrek	Poboljševalni zavod	Skupaj
16,9	22,4	27,4	5,3	21,9	5,9	99,8

Preseneča nas vsekakor naraščanje izrečenih kazni, kar kaže tudi na to, da se je povečalo število starejših mladoletnikov, torej takih, ki so dejanje storili tik pred kazenskopravno polnoletnostjo. Deloma pa je po mnenju Jasinskega vzrok naraščanja tudi natančnejša evidenca o teh storilcih.¹⁸

Preostaja končno še zadnje vprašanje, ki se zdi pomembno za analizo pojavov mladinske delinkvence, namreč, razmerje med spoloma storilcev in starost storilcev znotraj splošne kategorije mladoletnikov, ki sega na Poljskem od dopolnjenega 10. do dopolnjenega 17. leta starosti.

Tabela 8: Mladoletniki v starosti od 10. do 16. leta obsojeni v letih 1957 do 1960, glede na spol¹⁹

Leto	Mladoletniki skupaj		Fantje		Dekleta	
	N	%	N	%	N	%
1957	14 693	100	13 634	93,0	1059	7,0
1958	16 356	100	15 070	92,0	1286	8,0
1959	19 212	100	17 756	92,5	1456	7,5
1960	20 026	100	18 566	92,7	1460	7,3

Podatki te tabele odkrivajo splošno ugotovljeno dejstvo, da je delež fantov pri mladoletnikih izredno visok, kar je bilo tudi močje pričakovati.

Glede na to, da sta spodnja in zgornja meja kazenske odgovornosti mladoletnikov

v Jugoslaviji in na Poljskem različni, je zlasti zanimiva in za možnost primerjanja tudi zelo pomembna še starostna distribucija oziroma delež posameznih letnikov v celotni delinkvenci mladoletnikov.

Tabela 9: Mladoletniki v starosti od 10. do 16. leta, obsojeni v letih 1957—1960, po letih starosti²⁰

	1957		1958		1959		1960	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Mladoletniki skupaj	14 693	100,0	16 356	100,0	19 212	100,0	20 026	100,0
— 10 let	970	6,6	1 122	6,9	1 430	7,5	1 402	6,9
— 11 let	1 282	8,7	1 723	10,6	2 068	10,8	2 265	11,4
— 12 let	1 566	10,8	2 009	11,3	2 675	13,9	2 912	14,5
— 13 let	2 351	16,0	2 472	15,2	3 045	15,8	3 773	18,9
— 14 let	2 797	19,0	2 863	17,6	3 387	17,6	3 552	17,8
— 15 let	3 099	21,1	3 190	20,2	3 536	18,4	3 528	17,5
— 16 let	2 628	17,8	2 970	18,2	3 071	16,0	2 594	13,0

¹⁷ Primerjaj Information, str. 15.

¹⁸ Primerjaj Jasiński, nav. d., I., str. 39.

¹⁹ Povzeto po J. Jasiński, nav. d., I., str. 71.

²⁰ Povzeto po Jasiński, nav. d., I., str. 39.

Mladoletnikov, ki še niso bili stari deset let, je bilo v gornjih letih: 326, 465, 518, 494.

Podatki te tabele jasno kažejo, da je neposredno primerjanje mladinske delinkvence

na Poljskem in pri nas silno tvegano in ga je bolje opustiti. Čeprav so v neki meri nejasni, ker ne povedo, na kakšen starostni razred se nanaša na primer vrednost 11 let, pa vendar lahko ugotovimo, da zavzemajo precejšen delež (okrog 40 %) tisti mladoletniki, ki po naših predpisih sploh ne morejo biti obravnavani v kazenskem postopku, temveč samo pred skrbstvenimi organi (otroci).

Podatki, ki smo jih navedli, nam lahko rabijo za podlago, da gornjo analizo strnemo v nekaj sklepkih, v katerih bomo skušali vsaj nakazati razlike in skupne značilnosti mladinske delinkvence na Poljskem in pri nas.

Primerjava obsežnosti in vrst mladinske kriminalitete v obeh državah je zelo težavna. To predvsem zaradi tega, ker pojem mladoletnega storilca kaznivega dejanja v obeh državah ni identičen. Poljske statistike upoštevajo mladoletnega storilca kaznivega dejanja od 10. do 17. leta starosti, naše pa od dopolnjenega 14. do 18. leta starosti. Razen tega so obsežnost in vrste mladinske kriminalitete v poljski literaturi bolj obdelane kot pa v naši. Končno smo mogli po virih, ki so nam bili na voljo, zasledovati mladinsko kriminaliteto na Poljskem le do leta 1961, pri nas pa do leta 1963. Za nas so namreč pomembni prav podatki po letu 1960, ko so začeli veljati novelirani kazenskopравни predpisi.

Kljub tem težavam bomo skušali nakazati nekaj značilnosti glede mladinske delinkvence v obeh državah z gornjimi načelnimi omejitvami.

Predvsem moramo ugotoviti, da so bila zaradi posebnih vojnih in povojnih dogodkov migracijska gibanja na Poljskem veliko večja kot v Jugoslaviji. Zato je negativni odsev tega družbenega procesa na Poljskem mnogo bolj izrazit kot v Jugoslaviji. Verjetno je posledica tega tudi to, da označujejo na Poljskem mladinsko kriminaliteto za resen in zaskrbljujoč problem. V Jugoslaviji mladinske kriminalitete na splošno ne označujemo kot zaskrbljujoč problem, čeprav mu posvečamo veliko pozornost.

Kljub pomanjkanju natančnejših številčnih podatkov, ki bi jih lahko med seboj primerjali, pa kažejo obstoječi podatki na splošno, da v obeh državah raste takó število mladoletnih storilcev kot tudi število kaznivih dejanj, ki so jih storili mladoletniki. Tako v Jugoslaviji kot na Poljskem raste tudi število kaznivih dejanj otrok do 14. leta starosti in število kaznivih dejanj, ki jih mladoletniki storijo v skupinah.

Glede povratka med mladoletnimi storilci lahko v obeh državah ugotovimo od leta 1957 dalje sorazmeren padeč. Razložek je le v tem, da je delež povratnikov v Jugo-

slaviji absolutno in relativno manjši. Pri tem se pa seveda v obeh državah postavlja vprašanje zanesljivosti teh podatkov in moramo zato ugotovitve glede povratka jemati s posebnim pridržkom.

V Jugoslaviji ne moremo trditi, da bi se v večji meri spremenil način izvrševanja kaznivih dejanj v tem smislu, da bi kazniva dejanja zoper premoženje često spremljali pojavi huliganstva, kot to nasprotno ugotavljajo na Poljskem. Vendar tudi v Jugoslaviji ugotavljamo, zlasti v glavnih mestih posameznih republik, huliganske skupine. V obeh državah prevladujejo kazniva dejanja mladoletnikov zoper premoženje, vendar je delež teh kaznivih dejanj na Poljskem že nekaj let kolikor toliko stalen (v letih 1957 do 1959, ob upoštevanju kaznivih dejanj zoper zasebno in družbeno premoženje, okoli 86 %), medtem ko v Jugoslaviji stalno narašča in je v letu 1960 tudi dosegel 86 % (na Poljskem v tem letu 88,1 %). Zaradi pomanjkanja poljskih podatkov za naslednja leta nam ni znana nadaljnja tendenca razvoja teh kaznivih dejanj, medtem pa kažejo jugoslovanski statistični podatki nadaljnje naraščanje deleža kaznivih dejanj zoper premoženje, storjenih po mladoletnikih, tako da doseže v letu 1962 že 91 % vseh po mladoletnikih storjenih kaznivih dejanj.

Če primerjamo indekse kaznivih dejanj zoper življenje in telo, ugotovimo, da na Poljskem v obdobju od 1958 do 1960 rastejo (indeksi: 1957 — 100, 1958 — 104, 1959 — 116, 1960 — 114). Indeksi kaznivih dejanj zoper življenje in telo v Jugoslaviji pa kažejo z izjemo leta 1959 nasprotno tendenco.

Podatki, ki so nam bili na voljo, kažejo končno, da sodišča v Jugoslaviji ustavljajo razmeroma mnogo več postopkov zoper mladoletne storilce kaznivih dejanj, kot pa sodišča na Poljskem. Senati za mladoletnike sô v Jugoslaviji ustavili letno povprečno 53 % kazenskih postopkov zoper mladoletnike, medtem ko so sodišča za mladoletnike na Poljskem ustavila letno povprečno 39,8 %, pri čemer smo upoštevali tudi oprostilne sodbe.

Primerjava mladoletnikov, zoper katere so sodišča izrekla kazenske sankcije v obeh državah, kaže sicer na prvi pogled pri nas ugodnejše stanje, kot pa na Poljskem. Toda če upoštevamo, da je kazenska politika javnih tožilstev in sodišč v Jugoslaviji proti mladoletnikom drugačna kot na Poljskem, ker se namreč pri nas mnogo primerov reši z izvensodnimi ukrepi, se na videz ugodno stanje spremeni.

Da bi dobili realnejše podatke za primerjavo, smo izračunali delež polnoletnih obsojencev v razmerju do števila polnoletnih

obdolžencev za posamezna leta v razdobju od 1957 do 1960. Izhajali smo namreč iz predpostavke: če bi bilo obravnavanje mladoletnikov pri tožilstvih in pred sodišči podobno obravnavanju odraslih oseb, to je, da bi se tožilstva in sodišča močneje usmerila na izrekanje sodnih ukrepov (kakor to domnevamo za Poljsko), bi moral biti delež pravnomočno rešenih zadev pred senati za mladoletnike vendarle podoben deležu obsojenih oseb. Z dobljenimi deleži smo za vsako leto množili število obdolženih mladoletnikov in tako dobili ustrežnejšo osnovo za izračunavanje kriminalitetnih števil mladoletnih storilcev v Jugoslaviji. Rezultati so naslednji:

Leto	Kriminalitetno število mladoletnikov, zoper katere so sodišča izrekla kazenske sankcije		Jugoslavija
	Poljska	Jugoslavija	Na novo osnovo preračunano kriminalitetno število
1957	4,9	2,7	3,2
1958	5,3	2,3	3,1
1959	5,7	2,7	3,7
1960	5,6	2,2	4,4
1961	—	2,4	5,6
1962	—	2,2	5,6

Tudi po preračunanih kriminalitetnih številkah v Jugoslaviji je mladinska krimi-

naliteta v obdobju od 1957 do 1960 nižja kot na Poljskem, čeprav ne tako občutno kot v prejšnjem stolpcu. V letih 1961 in 1962 pa mladinska kriminaliteta v Jugoslaviji že dosega kriminaliteto na Poljskem. Pri tem žal ne vemo, kakšna je razvojna tendenca mladinske kriminalitete na Poljskem po l. 1960.

Ker je otežena primerjava kriminalitetnih števil tako glede na različni tretman mladoletnih storilcev v obeh državah kot tudi glede na novo preračunana kriminalitetna števila, smo z geometrično sredino izračunali še hitrost naraščanja kriminalitete na Poljskem in pri nas. Račun pokaže, da je v primerjalnem obdobju 1957—1960 hitrost naraščanja mladinske kriminalitete na Poljskem nekoliko večja (5,15 % na leto) kot v Jugoslaviji (4,94 % na leto). Ker smo za Jugoslavijo imeli podatke še za leti 1961 in 1962, smo izračunali hitrost naraščanja tudi za to obdobje in ugotovili, da znaša v letih 1957 do 1962 letno povprečno 5,57 %. Teh podatkov pa ne moremo primerjati s hitrostjo naraščanja v teh letih na Poljskem, ker nimamo ustreznih podatkov.

Ob upoštevanju vseh navedenih primerjav lahko sklepamo, da je mladinska kriminaliteta na Poljskem sicer nekoliko večja kot pri nas, vendar razlika ni tako občutna, kot bi bilo to mogoče sklepati samo na podlagi podatkov o sodno izrečenih kazenskih sankcijah.

Extent and Classification of Juvenile Offences in Poland

by Alenka Šelih

The article is based on the findings of a research study of the treatment of juvenile delinquency in Poland and in Yugoslavia, carried out by the Institute of Criminology in Ljubljana. The article refers to the data of the court statistics during the period 1957—1960.

Among the general conditions of juvenile delinquency, the author stresses the great demographic changes and population losses caused by the war in Poland which influence the delinquency of the juveniles very strongly.

The following characteristics are symptomatic for juvenile delinquency in Poland in recent years: increase in offences committed by juveniles from 10 to 14 years; increase in offences committed in groups; increase in number of recidivists; there have been changes in the kind of offence committed (increase in hooliganism). Juvenile delinquency has increased on the whole, but at the same time the total population of juveniles in the country has increased too. However, the tendency towards an increase in delinquency is still present.

The agglomeration of juvenile delinquency is greatest in those districts where post-war immigration was greatest, and in the towns where urbanization and industrialisation were very rapid after the war.

The structure of juvenile delinquency in Poland shows certain general characteristics: the largest group of offences consists of those against property. The court statistics include data concerning recidivism too, but they are, as is usually the case, not quite reliable as they do not always cover this problem as a whole.

The author attempts to give an account, also, of penal sanctions used against juvenile delin-

quents in Poland. Among them, educative measures are the most frequent. The distribution of juveniles by sex and age (10—17) is included, too.

At the end the author gives some comparative conclusions and compares the general data of juvenile delinquency in Poland and in Yugoslavia. The comparison is, however, very difficult as the notions of juvenile delinquency in each country differ somewhat in terms of definition and the juveniles considered are different as to age (10—17 in Poland, 14—18 in Yugoslavia).

In both countries, however, the number of juveniles and of offences committed by them are on the increase; there is an increase, also, in offences committed by children under 14 and an increase in the number of offences committed in groups.

In both countries, offences against property prevail, offences committed in hooligan style being more typical for Poland. Offences of violence decreased during the period in question in Yugoslavia, but increased in Poland.

In Yugoslavia, the courts interrupt the criminal procedure against juveniles more often than in Poland — such cases are dealt with in Yugoslavia by non-penal measures (usually measures of social welfare). The number of juveniles against whom educative measures are taken by the courts is, therefore, larger in Poland than in Yugoslavia. If we try, however, to unify the criteria for the treatment of juveniles in both countries, we can see that the so-called «criminality figures» do not differ very much. We can estimate, therefore, that juvenile delinquency in Poland is greater than in Yugoslavia but that the differences are not significant.